

TINERI CERCETĂTORI

CZU: 343.98

DIAGNOSTICAREA CRIMINALISTICĂ: NOȚIUNEA, SARCINILE ȘI GENURILE

Petru IARMALIUC,
doctorand, Institutul de Cercetări Juridice și Politice al AȘM, audient INJ, candidat la funcția de procuror

SUMAR

Activitatea eficientă și economă a procurorului, organului de urmărire penală și a organului de investigație constituie o provocare pentru îndeplinirea calitativă a actului de justiție, de aceea, pentru a satisface rigorile impuse de criteriile principiului stat de drept, instituțiile vizate trebuie să acorde o atenție sporită evoluției științei dreptului procesual penal, cât și științelor conexe și interdisciplinare, precum criminalistica.

În prezentul studiu se propune o abordare empirică, analitică și actuală a unei probleme de cercetare în cadrul obiectului de studiu al științei criminalistice, și anume – diagnosticarea criminalistică, care, în viziunea autorului, constituie o lacună în activitatea procurorului, organului de urmărire penală și a organului de investigație, din considerentul că prin necunoștința despre aceasta, sau evitarea respectării de rigoare a tacticii criminalistice, se admite elaborarea eronată a versiunilor cazului investigat și fără ca procurorul să înainteze indicații în adresa organului de urmărire penală, iar ultimul – către ofițerii de investigații, pentru efectuarea unor acțiuni procesuale concrete, care ar reieși din rezultatele diagnosticării criminalistice la cauza penală investigată.

Prin urmare, actualitatea și importanța cunoașterii legităților, metodelor, genurilor diagnosticării criminalistice și aplicării acestora în procesul penal al unei cauze investigate formează o racordare a personalului din domeniul justiției, pentru a contribui la respectarea rigorilor impuse de principiul stat de drept.

FORENSIC DIAGNOSIS: NOTION, TASKS AND TYPES

SUMMARY

The efficient, effective and sober activity of public prosecutor, police officer and investigating officer, is a challenge for the qualitative accomplishment of the justice act, therefore, in order to satisfy the rigors imposed by the principles of the rule of law, the institutions concerned must pay increased attention to the evolution of the science of criminal procedural law and to related and interdisciplinary sciences such as forensic science.

Thus, in the present study, we propose an empirical, analytical and actual approach to a research problem within the subject of the study of the science of forensics, namely the forensic diagnosis, which according to the author is a gap in the activity of the prosecutor and the criminal investigation bodies, on the grounds that by ignorance of this or avoiding the observance of the forensic tactics, it is admitted the erroneous elaboration of the versions of the investigated case and the failure of the prosecutor to submit the indications to the criminal prosecution body and the last to the investigative officers in carrying out procedural actions concrete, which would result from the results of the forensic diagnosis to the investigated criminal case.

Therefore, the timeliness and importance of knowing the laws, methods, genres of forensic diagnosis and their application in the criminal trial of an investigated case, forms a connection of the personnel in the field of justice in order to contribute to the observance of the rigors imposed by the rule of law.

Key-words: *forensics, science, legitimacy, forensic diagnostics, methods, procedure, crime, truth, traces*

Cuvinte-cheie: *criminalistică, știință, legitate, diagnosticare criminalistică, metode, procedee, infracțiune, adevăr, urme.*

Criminalistica, fiind o știință diriguitoare în procesul de formare profesională a exponenților sistemului judiciar, cât și un mijloc indispensabil în activitatea practică a organelor de urmărire penală, impune prin diverse imperative, precum cercetarea aprofundată și continuă, atât din considerentele enunțate cât și din perspectiva că aceasta este în permanentă dezvoltare, astfel încât în cadrul obiectului de studiu al acesteia se elaborează noi teorii, concepte, metode și procedee care sunt determinante organului de urmărire penală în procesul de colectare a probelor și contribuie la aflarea adevărului în cauzele penale.

Actualitatea temei abordate se relevă din amploarea și complexitatea acțiunilor de urmărire penală efectuate de către organul de urmărire penală la investigarea infracțiunilor, care urmează să fie realizate temeinic, operativ și eficient întru stabilirea tuturor circumstanțelor și tragerea la răspundere penală a celor care se fac vinovați de săvârșirea crimei. Rezultatul acestora depinde de anumite etape preliminare specifice tacticii criminalistice, iar una dintre aceste etape este **diagnosticarea criminalistică**.

Studiind tema abordată, se constată că în literatura de specialitate, potrivit viziunii unor doctrinari, diagnosticarea criminalistică reprezintă o componentă a teoriei identificării, or, conform altor opinii, pe care le voi analiza și cerceta în raport cu acțiunile tactice contemporane ale criminalisticii, diagnosticarea criminalistică se impune prin esența sa cu statut științifico-practic deosebit.

Din aceste considerente, pornind de la conceptul criminalisticii, care, în viziunea profesorului universitar M. Gheorghiu, reprezintă o știință privind legitățile reflectării persoanelor și obiectelor implicate în infracțiune, privind tehnica și metodică acumulării, cercetării și utilizării informației referitoare la circumstanțele pregătirii, comiterii, camuflării infracțiunii în scopul depistării, descoperirii și prevenirii ei [4, p.8-9], reținem că drept parte a științei despre legitățile reflectării persoanelor și obiectelor implicate în infracțiune se conturează și diagnosticarea criminalistică, care pentru prima dată a fost introdusă și abordată ca segment de cercetare științifică în cadrul criminalisticii de către cercetătorul rus V.A. Snetkov la începutul anilor '70 [10, p. 47-52].

În altă ordine de idei, unii autori, precum A. Ciopraga, S. Doraș, I. Mircea, [2; 3; 7], tratând obiectul de studiu al științei criminalisticii, nici nu relevă despre existența diagnosticării criminalistice, evidențind doar, ca legitate a reflectării persoanelor și obiectelor implicate în infracțiune, identificarea criminalistică, care, în opinia prof. universitar Gh. Alecu [1, p. 53], reprezintă un proces de constatare a unui obiect material concret prin mijloacele probării judiciare ori cercetării operative pe calea evidențierii lui dintr-o totalitate concretă de obiecte, conform complexului irepetabil de indici.

În contextul studiului literaturii de specialitate, constatăm că există și o altă teorie, complementară, și anume diagnosticarea criminalistică. Aceasta este abordată minuțios în obiectul de studiu al criminalisticii de literatura de specialitate din Federația Rusă, ea reprezentând una dintre *metodele utilizate în sistemul complex de argumentare judiciară*, care este în consonanță deplină cu identificarea criminalistică și principiile generale ale acesteia de a contribui la stabilirea adevărului. Tot de diagnosticarea criminalistica ține activitatea organului de urmărire penală, care vizează analiza legăturilor dintre fapte și obiecte. Consider că, în cazul aplicării diagnosticării criminalistice la etapa preliminară urmăririi penale, ea ne permite de a constata prezența sau lipsa unor raporturi de cauzalitate între acțiunile infracționale și urmările prejudiciabile ale acestora chiar la fața locului săvârșirii infracțiunii.

Totodată, urmează să reținem că diagnosticării criminalistice sunt supuse doar urmele, semnele, rezultatele parvenite din activitățile infracționale, în comparație cu identificarea criminalistică, căreia îi sunt supuse cercetării obiecte concrete manifestate printr-un complex de caracteristici individuale și legături cu evenimentul infracțional, pentru a fi identificate.

Astfel, identificarea criminalistică, în raport cu diagnosticarea, stabilește prin intermediul cunoștințelor speciale că anume un obiect concret poate să fi lăsat urme, folosindu-se procedee de analiză precum tra-seologice, fizico-chimice, biologice, în final formulându-se concluzia expertului, pe când la diagnosticarea criminalistică doar se stabilește faptul dacă, poate să fie supus identificării un obiect, urmă sau persoană, ori dacă diagnosticăm un obiect în formă procesuală, precum dacă din cauza defecțiunii pistolului s-a produs pretinsa crimă.

În acest sens, consider operabilă poziția prof. universitar L. Ionescu [6, p.5], care susține că identificarea criminalistică a persoanei care a lăsat urme sau a obiectului creator de urme nu se limitează la procedeele tehnice de analiză enunțate mai sus, ci cuprinde și alte investigații, care, considerăm noi, se desfășoară la început în formă de diagnosticare criminalistică, deci aceasta reprezintă, în ideea enunțată mai sus, o primă formă independentă de identificare criminalistică, care nu necesită cunoștințe speciale pentru a fi operabilă la faza preliminară a urmăririi penale.

În continuare, reliefăm că în literatura de specialitate se disting mai multe opinii privind conceptul de diagnosticare criminalistică, astfel încât, în viziunea prof. universitar A. Pahomov [9, p.24], diagnosticarea criminalistică este o etapă inițială a identificării criminalisticii, iar într-o altă accepțiune diagnosticarea criminalistică este o premisă a identificării criminalistice în prima etapă.

Astfel, literatura de specialitate consacră o diversitate de opinii privind noțiunea de diagnosticare criminalistică. De exemplu, prof. universitar V. Koldin susține că diagnosticarea criminalistică este o teorie a criminalisticii, de sine stătătoare, obiectul de studiu al căreia fiind cunoașterea evoluției, schimbărilor petrecute în rezultatul comiterii unei infracțiuni, cauzele și condițiile care au favorizat aceste modificări pe baza studierii proprietăților și interacționării obiectelor, în scopul studierii mecanismului tabloului infracțional în întregime sau pe fragmente [8, p.52].

O altă ipoteză ce ține de conceptul diagnosticării criminalistice este ideea emanată de prof. universitar N. Iablokov [12, p.82], care susține că diagnosticarea criminalistică este un sistem de sarcini și metode cu ajutorul cărora se va constata și descoperi proprietățile și stările obiectelor, fenomenelor, proceselor care au legătură cu fapta infracțională în scopul descoperirii cât mai rapide și prevenirii fenomenelor infracționale.

În consecință, reieșind din cele menționate, se poate de constatat că diagnosticarea criminalistică, conform doctrinei de specialitate rusă, reprezintă o teorie de sine stătătoare, manifestată printr-un sistem de sarcini și metode care, în viziunea prof. universitar M. Gheorghiuță [4, p. 68-71] și prof. universitar A. Pahomov, reprezintă o legitate a reflectării persoanelor și obiectelor implicate în infracțiune, manifestându-se prin depistarea, examinarea și aprecierea proprietăților și a stării obiectului după urmele lăsate la fața locului, în vederea constatării modificărilor care au avut loc, stabilirea cauzelor acestor modificări și a legăturii lor cu infracțiunea, precum și persoanele implicate, fiind unul dintre mijloacele de probațiune admise de lege, folosite în procesul cunoașterii realității, și una din laturile de stabilire a împrejurărilor faptice.

Cu toate că diagnosticarea criminalistică are aceleași principii și scopuri comun cu identificarea criminalistică, totuși, prima are un sistem de sarcini, metode și obiecte de diagnosticare, ceea ce ne face să invocăm și opinia prof. universitar Koldin, conform căreia diagnosticarea criminalistică reprezintă o teorie de sine stătătoare, fiind independentă de alte teorii ale științei criminalistice.

Într-o abordare doctrinară autohtonă, diagnosticarea criminalistică are următoarele sarcini spre soluționare:

- 1) Constatarea structurii spațiale a ambianței evenimentului infracțional (unde, în ce ambianță a avut loc infracțiunea; care este locul exact de coliziune a mijloacelor de transport; care dintre probele disponibile se referă cu adevărat la infracțiunea săvârșită etc.).
- 2) Constatarea mecanismului unor faze (stadii) aparte ale evenimentului (direcția și caracterul

spargerii barierei, poziția mijloacelor de transport în momentul coliziunii, modul de realizare a banilor falsificați etc.).

- 3) Constatarea structurii materiale a ambianței la fața locului (care sunt particularitățile și starea obiectelor acestei ambianțe; în ce măsură ele ar fi putut condiționa mecanismul infracțiunii; în ce măsură ar fi putut lăsa urme pe infractor sau pe haina acestuia; în ce măsură ar fi putut ascunde infracțiunea etc.).
- 4) Constatarea unor caracteristici temporale ale infracțiunii (când a avut loc infracțiunea; de cât timp era nevoie pentru săvârșirea ei; care a fost succesiunea acțiunilor infractorului; care urme au apărut la început și care mai târziu etc.).
- 5) Constatarea caracteristicilor obiectelor participante la acțiune (persoane, instrumente, mijloace de transport), numărul acestora, modul în care au funcționat ele (câte persoane au participat la infracțiune; avea sau nu persoana care a făcut spargerea dexterități profesionale pentru aceasta).
- 6) Studierea retrospectivă a raporturilor de cauzalitate (care este cauza incendiului; care a fost cauza împușcăturii fără a se apăsa pe trăgaci; este vreun raport de cauzalitate între anumite acțiuni și efectele care au urmat; se putea sau nu ca defecțiunea depistată la expertiza mijlocului de transport să constituie cauza accidentului rutier etc.).
- 7) Pronosticarea unei acțiuni care poate intra în raporturi de cauzalitate cu alte acțiuni ale cazului cercetat (ce fel de urmări ar fi putut avea acțiunile unei persoane; ce fel de deteriorări ar fi suportat mijlocul de transport care a fost ascuns după accidentul rutier etc.).
- 8) Constatarea mecanismului integral al infracțiunii. Această problemă constituie o diagnosticare integrală a multora dintre factorii amintiți mai sus, fiind în esența sa o analiză situativă a evenimentului integral, ca sistem de acțiuni. Pentru soluționarea ei este necesar a se studia și a se folosi toate tipurile de informații: despre persoane (participanți la eveniment), despre materiale (obiecte care reflectă și care sunt supuse reflecției), operaționale (despre mecanismul unor acțiuni, condițiile și împrejurările în care s-au desfășurat acestea etc.).
- 9) Corespunderea unei situații expuse de către un participant la proces (de exemplu, învinutul sau victima) cu mecanismul celor întâmplate, care a fost constatat după expunerea urmelor și a altor probe materiale.

10) Constatarea factorilor criminogeni care ar putea constitui unele cauze ale infracțiunii sau ar putea fi condiții propice pentru proliferarea unor asemenea infracțiuni (care împrejurări au contribuit sau ar fi putut contribui la săvârșirea infracțiunii; în ce condiții poate avea loc o infracțiune analogică; dacă asigură construcția unui lacăt, durabilitatea lui; prin ce sunt vulnerabile documentele care pot fi falsificate etc.) [5, p.188-194].

Toate aceste sarcini ale diagnosticării criminalistice vizează trei categorii de proprietăți și condiții: proprietăți și condiții interioare (proprietățile și starea obiectului); proprietăți și condiții exterioare (locul, timpul, funcționarea obiectelor); proprietăți și condiții ce țin de mecanismul apariției și desfășurării proceselor (interacțiunea obiectelor etc.).

Potrivit doctrinei, a doua componentă a diagnosticării criminalistice, care o face independentă de alte teorii ale criminalisticii, este metodologia de studiu care are la baza dezvoltării sale cunoștințele general științifice privind metoda diagnosticării, metodologia de studiu a diagnosticării criminalistice și include următoarele etape [11, p. 25]:

1. **Etapă premergătoare**, care conține în sine elucidarea problemei, cunoașterea situației și stabilirea unui studiu de posibilitate.
2. **Etapă cercetării de bază**, care începe cu etapa de analiză, urmată de studiul comparativ cu utilizarea analoagelor, finisând cu sinteza datelor obținute.
3. **Etapă finală**, care se manifestă prin studiu de evaluare, urmat de formularea concluziilor, după care se trece la înaintarea propunerilor sau la formularea versiunilor.

În criminalistică, diagnosticarea este divizată în mai multe genuri, în funcție de obiectul și metodele de cercetare a însușirilor infractorilor sau în funcție de obiectul și metodele de cercetare a însușirilor obiectului diagnosticării, care urmează a fi identificat. Astfel, se disting următoarele genuri de diagnosticare criminalistică:

- 1) **Stabilirea caracteristicilor tipologice ale persoanei concrete:** aceasta este efectuată în procesul activității operative de investigație și a urmăririi penale prin studierea naturii obiectelor și a legăturilor lor, prin studierea de către ofițerul de urmărire penală a persoanei bănuțului, învinutului, pățimașului și a altor persoane, pentru elaborarea tacticii de comportare a ofițerului de urmărire penală și a lucrătorului operativ.
- 2) **Stabilirea caracteristicilor tipologice ale persoanei necunoscute:** se efectuează conform reflectărilor material fixate ale însușirilor ei ori conform informației despre ele, obținută din surse

individuale constituindu-se indicii de clasificare și caracteristicile de grup legate doar statistic de însușirile reflectate în urme și indicii de diagnosticare.

- 3) **Diagnosticarea stării fizice, psihice și a condițiilor de acțiune a persoanei concrete:** se efectuează după indicii asupra cărora factorii dați au putut exercita influență în momentul săvârșirii infracțiunii.
- 4) **Diagnosticarea stării, comportării, condițiilor neobișnuite de acțiune și mecanismului de formare a urmelor persoanei necunoscute:** se face conform reflectărilor însușirilor acesteia.
- 5) **Determinarea caracteristicilor tipologice ale obiectelor, materialelor concrete:** pe calea studierii lor nemijlocite, cu ajutorul cărora se poate de identificat ulterior identificarea dispozitivelor de împușcat sau constatarea destinației substanțelor neconsumate.
- 6) **Determinarea caracteristicilor tipologice ale obiectelor necunoscute:** după reflectările lor, precum urmele, microparticulele de substanță, alte obiecte materiale care pot purta informații despre uneltele și obiectele infracțiunii.
- 7) **Diagnosticarea stării obiectelor materiale:** se manifestă prin stabilirea stării de funcționare și utilizare a unor obiecte; la infracțiune, aceasta se face asupra obiectelor concrete, dar se efectuează și asupra obiectelor necunoscute (de exemplu, gloanțele).
- 8) **Diagnosticarea condițiilor de aplicare, a cauzelor modificărilor survenite și a mecanismului de formare a urmelor de armă, de obiecte și substanțe, asupra obiectelor cunoscute cât și necunoscute:** de exemplu, după urmele de la fața locului se poate de stabilit direcția circulației mijlocului de transport.

Cum am menționat anterior, de obicei, diagnosticarea criminalistică se efectuează la fața locului, cu elaborarea și verificarea versiunilor tipice și particulare, adică a presupunerilor întemeiate, care se referă la infracțiune, la unele elemente ale acesteia sau la proveniența faptelor probatorii și la legătura dintre ele, sau diagnosticarea unei situații criminale presupune cercetarea mecanismului infracțiunii (pregătirea, săvârșirea și tăinuirea ei). Un alt element foarte important la diagnosticarea criminalistică, utilizat în munca organului de urmărire penală, este stabilirea raporturilor de cauzalitate - atât o fază a diagnosticării criminalistice cât și o fază intermediară în calea spre recunoașterea evenimentului infracțional.

În această consecutivitate de idei, consider că este important de stabilit locul diagnosticării criminalistice, fie ca componentă a identificării criminalistice, fie ca

teorie de sine stătătoare în cadrul științei criminalistice, iar pentru a determina locul este necesar de a stabili modul efectuării și de către care subiect procesual este efectuată. Prin urmare, există diverse opinii privind subiecții diagnosticării criminalistice, iar primii în acest sens se prezumă că sunt persoanele implicate pe parcursul cercetărilor judiciare și prevenirii infracțiunilor, precum ofițerul de urmărire penală, specialistul, expertul și judecătorul... Aceste persoane efectuează diagnosticarea atât în formă procesuală cât și în formă neprocesuală, prin interpretări de urme, situații, circumstanțe și acțiuni de urmărire penală și judecătorești. Într-o altă viziune, diagnosticarea criminalistică poate fi efectuată de către ofițerul de urmărire penală, procuror, specialist, judecătorul de instrucție. Din cele expuse, putem conchide că diagnosticarea criminalistică este o legitate de sine stătătoare cu ajutorul căreia se purcede la formularea versiunilor. Succesul operativității aflării adevărului depinde de această teorie.

Importanța diagnosticării criminalistice este determinată de finalitatea acesteia la realizarea operațiunilor procesual-cognitive în cadrul procesului penal, deoarece se pun în aplicare metodele teoriei de diagnosticare criminalistică, acestea cuprinzând în sine etapele și mijloacele de realizare.

Totodată, consider că diagnosticarea criminalistică este necesară și eficientă inclusiv la efectuarea acțiunilor speciale de investigație, deoarece, prin aceasta, ofițerul de investigații furnizează organului de urmărire penală și procurorului informații pentru a formula diferite versiuni de identificare a făptuitorilor după săvârșirea infracțiunii.

În acest sens, informații valoroase pentru descoperirea infracțiunilor și căutarea persoanelor care le-au săvârșit le furnizează testele de diagnosticare criminalistică, de exemplu, a firelor de păr, fibrelor din țesătură și altor obiecte microscopice – particule de vopsea, sticlă, resturi de plante recoltate la cercetarea locului faptei. Considerăm că implementarea unor studii de

diagnosticare criminalistică în practica subdiviziunilor specializate în activitate specială de investigații, de urmărire penală și a specialiștilor reprezintă o necesitate sporită.

Din cele expuse, concluzionăm că diagnosticarea criminalistică are sarcinile sale, genurile cu care operează fiind o legitate, dar, în același timp, o teorie de sine stătătoare a criminalisticii, care are ca scop *evaluarea* reflectărilor persoanelor și obiectelor implicate în infracțiune, manifestându-se prin depistarea, examinarea și aprecierea proprietăților, stării obiectelor după urmele lăsate la fața locului, în vederea constatării modificărilor care au avut loc în mediu, stabilirea cauzelor acestor modificări și a legăturilor lor cu infracțiunea, dar și a persoanelor implicate în aceasta.

Referințe bibliografice:

1. Alecu G. *Criminalistica*. Constanța: ExPONTO, 2001. 158 p.
2. Ciopraga A., Iacobiț I. *Criminalistica*. Iași: Chemarea, 1997. 437 p.
3. Doraș S. *Criminalistica*. Chișinău: Știința, 1996. 271 p.
4. Gheorghită M. *Criminalistica*. Chișinău: Museum, 1995. 144 p.
5. Gheorghită M. Diagnosticarea criminalistică ca premisă a identificării criminalisticii. În: *Materialele Conferinței Internaționale de Criminalistică „Metode și Tehnici de Identificare”*. București, 2006, p.188-194.
6. Ionescu L., Sandu D. *Identificarea criminalistică*. București: Ed. științifică, 1990. 236 p.
7. Mircea I. *Criminalistica*. Iași: Chemarea, 1994. 351 p.
8. Колдин В.Я., *Криминалистика*. Москва: Юрист, 2001. 286 с.
9. Пахомов А.В. *Криминалистика*. Москва: Воронеж, 2001. 578 с.
10. Снетков В.А. Проблемы криминалистической диагностики. В: *Труды ВНИИ МВД СССР*. Москва, 1972, №23, с. 47-52.
11. *Криминалистика*. Учебник/Под ред. А.Г. Филиппова. Москва: СПАРК, 2004. 750 с.
12. Яблоков В.П. *Криминалистика*. Учебник. Москва: Ле ксЭст, 2003. 373 с.

